

หลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชน
นอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด ตำบลทุ่งหลวง
อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
MORAL PRINCIPLES AND DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS AND
VOCATIONAL SKILLS FOR CHILDREN AND YOUTH IN NON-FORMAL
EDUCATION IN BANPAKLAD COMMUNITY, THUNGLUANG SUB-DISTRICT,
WIANGSA DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE

วงศ์สิริ เรืองศรี^{1*}, สมิทธิรักษ์ จันทรักษ์², กุณทิญา จิรทิวาวัช³

Wongsiri Rueangsri^{1*}, Smithirak Jantarak², Koontiya Chiratiwatawat³

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Suratthani, Thailand

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Graduate School, South-East Asia University, Bangkok, Thailand

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

³Faculty of Business Administration, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: pinky_sa@hotmail.com

Received 16 February 2023; Revised 7 June 2023; Accepted 10 June 2023

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: การเปลี่ยนแปลงและการปรับทิศทางพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการยกระดับคุณภาพมนุษย์ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน จำเป็นที่ต้องมีทักษะชีวิตในการปรับตัวและรับมือกับปัญหาและการจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำเป็นต้องได้รับทักษะและการเรียนรู้ที่เหมาะสมอย่างครบวงจร บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักธรรมกับทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด และ 2) ศึกษารูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย: พบว่า 1) หลักธรรมกับทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด ได้ใช้หลักภวนา 4 เป็นแนวทางพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ 1.1) พัฒนากาย 1.2) พัฒนาศีล 1.3) พัฒนาจิต และ 1.4) พัฒนาปัญญา ซึ่งได้นำพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกระบบด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการคิด การส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ แยกแยะ กล้าตัดสินใจ ทักษะอารมณ์ การส่งเสริมให้มีการรับมือ การจัดการกับอารมณ์ตนเอง และการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลอื่น และทักษะสังคม การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดี และการมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ปรับเปลี่ยนเจตคติได้ และสามารถอยู่

ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ในด้านศักยภาพการประกอบอาชีพ ได้แก่ ฐานที่ 1 ทุนจำลองมนโรรห์ ฐานที่ 2 ชุดลูกปัดมนโรรห์ ฐานที่ 3 ทุ่งหอมสมุนไพร และฐานที่ 4 การแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ และ 2) รูปแบบหลักสูตรกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลาด ได้แก่ 2.1) ด้านเทคโนโลยี 2.2) ด้านภาษา 2.3) ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2.4) ด้านสังคมและชุมชน และ 2.5) ด้านการประสานความร่วมมือของพลังเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

ความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรคำสอนทางพระพุทธศาสนา: การนำหลักสูตรกับการพัฒนาทักษะชีวิตส่งเสริมอาชีพให้ของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ได้ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา ให้การศึกษาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้อง และเกิดการพัฒนาชีวิตให้รู้จักคิดรู้จักพิจารณา ตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย ซึ่งเรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งเป็นหลักสำคัญ ที่ทำให้แก้ไขข้อบกพร่องได้ถูกต้อง และเป็นวิธีการสำคัญที่จะทำให้เกิดปัญญา และพัฒนาปัญญาให้ชีวิตเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

สรุป: การนำหลักภาวนา 4 ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้เด็กและเยาวชนมีการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การแยกแยะ การกล้าตัดสินใจ และสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง ปรับเปลี่ยนเจตคติ เพื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: หลักสูตร, การพัฒนาทักษะชีวิต, การประกอบอาชีพ, เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

Abstract

Background and Objectives: Directions and changes of development and adjustments in economic, social, environmental, and human value enhancement have resulted in social inequality in accessing resources available in the community. It is necessary to have life skills in effectively adapting and managing situations in daily life. Thus, the children and youth in a Non-Formal Educational system require a comprehensive range of appropriate skills and learning capabilities. The purposes of this research article were: 1) To study Moral Principles and the development of life skills and vocational skills for children and youth in the Non-Formal Educational system in Banpaklad community; 2) To study the Moral Principles model and development of life skills and vocational skills for children and youth in Non-Formal Educational system in Banpaklad community, Thungluang Sub-district, Wiang Sa District, Surat Thani Province.

Methodology: The study employed a qualitative research method, documentary data analysis, and analysis of data obtained in the field. The research tools comprised structured interviews and focus group discussions.

Main Results: The results from the study indicate as follow: 1) Moral Principles and development of life skills and vocational skills for children and youth in Non-Formal Educational system in the Banpaklad community applied the Four Bhavana Principles as a guideline for the development of life skills which consist of: 1.1) Physical development; 1.2) Disciplinary development; 1.3) Mentality development; 1.4) Wisdom development, which brought the development of children and youth in Non-Formal Educational system in various life skills which comprise thinking skill, the skill that promotes the development of analytical thinking skills, discernment, and decisiveness, emotional management skill, the skill that promotes emotion coping mechanisms and stress management, social skill, the skill that promotes networking, compassion, and adaptability

to live with other people. Vocational skills development was conducted with four learning stations that consist of: The first station, the Manorah doll station; The second station, the Manorah bead set station; The third station, the herbal incense bag station; The fourth station, the cashew nuts processing station. 2) Moral models for the development of vocational skills of children and youth in the Non-Formal education system in the Banpaklad community consisted of five aspects: 2.1) The technological aspect; 2.2) The language aspect; 2.3) The philosophy of sufficiency economy aspect; 2.4) Social aspect; 2.5) The cooperation aspect on systematic networking.

Involvement to Buddhaddhamma: The application of moral principles and life skill development to promote vocational skills for children and youth in the Non-Formal educational system was applied with the Four Bhavana Principles to develop physicality, discipline, mentality, and wisdom to make education a link for developing life skills in a legitimate way and making oneself be able to think accordingly with a Buddhist rational thinking principle called "*Yonisomanasikara*" which is a crucial key principle for solving problems in an authentic way. Yonisomanasikara is also a key principle to cultivating wisdom and improving life to be ever more prosperous.

Conclusions: The application of the Four Bhavana principles was used as a guideline for developing the life skills of children and youth in a Non-Formal educational system through physical development, disciplinary development, mentality development, and wisdom development. The application did assist in developing life skills and vocational skills for children and youth to develop critical thinking skills, discernment, decisiveness, and problem-solving skills to deal with various problems that arise with oneself and other people appropriately. Additionally, the application developed self-realization, self-worth, and adaptability to live with other people.

Keywords: Moral Principles, Developing, Life Skills, Vocational Skills, Children and Youth in Non-Formal Educational System

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยีการศึกษา อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็ว การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Bunruang, 2012) แต่ในเวลาที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของประเทศยังคงขาดความชัดเจนในการกำหนดเป้าประสงค์หลักของการศึกษา (Objective Function) การดำเนินการจึงจำเป็นต้องเข้าใจ เข้าถึงทั้งบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 รวมถึงองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของผู้เรียน (Sasin Graduate Institute of Business Administration of Chulalongkorn University, 2013) รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศว่าด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหลักสำคัญ ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) และความต้องการของประชาชนมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงประเทศ สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา คือ ด้านที่ 4 การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน

เพื่อสร้างและพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้ พัฒนานตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้ เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่และพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเพิ่มโอกาสแก่ผู้ยากจนหรือด้อยโอกาส โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้มีความรู้และทักษะใหม่ที่หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคตปรับกระบวนการเรียนรู้และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกัน (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2012) จากการเปลี่ยนแปลงและการปรับทิศทางพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการยกระดับคุณค่ามนุษย์ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม กล่าวคือ เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึง หรือขาดโอกาสต่อรอง และการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ระหว่างเมืองกับชนบท พร้อมทั้งความไม่เป็นธรรมด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร (Marger, 2005) ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำทำให้เกิดเป็นความไม่เสมอภาค ความไม่เท่าเทียม ซึ่งเป็นการแสดงออกในด้านการครอบงำของกลุ่มชนนำ จนกลายเป็นกระบวนการกดขี่เสียดุลหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (King Prajadhipok's Institute, 2019)

ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนา “คน” ต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตนับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาสู่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยชรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่จะต้องปลูกฝังและต้องสร้างคุณค่าให้กับตนเองและเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์และในขณะเดียวกันก็จะได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต อาจกล่าวได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิตเป็นการพัฒนาให้เกิดความตระหนักรู้เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์ความเครียดและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีพื้นฐานด้านอุปนิสัยที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีและมีความสุข ซึ่งการศึกษาทักษะชีวิตเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกัน เพราะต่างก็มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน การเรียนจึงสอดคล้องกับเรื่องของชีวิตมากที่สุด ทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญและความชัดเจนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ ฝึกฝนและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเชี่ยวชาญ เช่น ทักษะด้านอาชีพ ทักษะด้านกีฬา ทักษะด้านภาษา เป็นต้น ส่วนคำว่าทักษะชีวิต ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการรู้ชีวิต และทักษะการดำเนินชีวิต เป็นความหมายที่สอดคล้องตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Life Skill ซึ่งทักษะชีวิตเป็นองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในฐานะมนุษย์เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำหรือจัดการกับความต้องการและสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้สำเร็จ ทำให้สามารถปรับตัว และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 9 ประการ ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัว ในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศสารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคมที่บุคคลจะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต (Wasi, 1999)

จะเห็นได้ว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับปัญหาและการจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคิดวิเคราะห์หรือปฏิเสธสถานการณ์เชิงลบที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาขณะ ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคม การพัฒนาทักษะชีวิตที่ดีเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้อย่างรอบด้านและครบวงจร (Chittachot, 2001) ในการนำหลักธรรมไปปรับใช้กับแนวทักษะชีวิต รวมทั้งการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยที่มีสถานภาพ บทบาท และหน้าที่การทำงานแตกต่างกัน ตามที่บรรทัดฐานทางสังคมกำหนดไว้ หรือได้รับการแต่งตั้ง หรือตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองที่ตนเข้าไป

เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องอยู่ภายใต้กรอบของพุทธธรรม คือ หลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักสัปปุริสธรรม หลักสังคหวัตถุ และหลักพรหมวิหาร เป็นต้น ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขัดเกลาพัฒนาชาวพุทธให้เกิดทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้งทักษะการปฏิบัติตนให้ เป็นคนมีบุคลิกภาพดี ทักษะในการสร้างมิตรในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาแห่งการฝึกฝนตนเอง ดังมีพระพุทธพจน์บทหนึ่งว่า “ผู้ฝึกตนเป็นผู้ประเสริฐที่สุด” (ขุ.ธ. 25/321/133) (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้น ยกย่องการฝึกฝนตนเองหรือการพัฒนาตนเอง ผู้ที่ผ่านการฝึกฝนย่อมมีทักษะในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ในที่นี้ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนาด้วยการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะเหมาะสม สำหรับเด็กและเยาวชน 5 ลักษณะสำคัญ ดังนี้ ลักษณะที่หนึ่ง คือ การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นอิสระยอมรับความแตกต่างของบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชนพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ลักษณะที่สอง คือ การเรียนรู้แบบองค์รวมเป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์ โดยผู้สอนต้องฝึกให้เด็กและเยาวชนรู้จักเชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวผสานกับเรื่องทั่วไปที่เด็กและเยาวชนพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน หรืออาจยกตัวอย่างจากประสบการณ์ชีวิตจากผู้สอน ลักษณะที่สาม คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง ลักษณะที่สี่ คือ การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ที่让孩子และเยาวชนได้มีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้วัฒนธรรม อารมณ์ และสังคมร่วมกัน และลักษณะที่ห้า คือ การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ ความถนัด จุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น (Chittachot, 2001) แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปนั้นอาจเป็นแนวทางอย่างกว้าง ๆ ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้จริงนั้น ผู้สอนเองต้องคำนึงถึงบริบทของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่เด็กและเยาวชนได้รับมิใช่เป็นเพียงการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นเท่านั้นแต่กระบวนการเรียนรู้อย่างช่วยให้พวกเขาเรียนรู้ตนเอง และสร้างความรู้ร่วมกับคนอื่น ๆ รวมถึงการรู้เท่าทันต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่พวกเขาเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้สนใจที่จะศึกษา เรื่อง หลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากปลัด ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาหลักธรรมกับทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพและศึกษารูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากปลัด ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษามีการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาหลักธรรมกับทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากปลัด และศึกษารูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากปลัด ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบการศึกษาแนวคิดวิเคราะห์จากทฤษฎีในเชิงเอกสาร
2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ 1) ศูนย์เรียนรู้สืบสานมโนราห์ ปักข์ใต้ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน และกรรมการ จำนวน 5 คน 2) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน จำนวน 5 คน และ 3) หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย อบต. กรมพัฒนาชุมชน

กศน. รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและบทบาทต่อการพัฒนาอาชีพ และการศึกษาของระบบ ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีอายุมากกว่า 20 ปี และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ และการศึกษาของระบบ ไม่นต่ำกว่า 5 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 1 ชุด ที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาของระบบด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน โดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักธรรมในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา ทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา ศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา และรูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากกลัด มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต การประกอบอาชีพ การศึกษาของระบบ และชุมชนบ้านปากกลัด 2) สรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาค่าสังเคราะห์ (Content Synthesis) แนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง 3) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พร้อมทั้งทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาของระบบ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 - 1.00 (Srisaart, 2013) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสัมภาษณ์มีคุณภาพนำไปใช้ได้ (Prasitratthasin, 2003) และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) เป็นการศึกษาข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักธรรม ทักษะชีวิต การประกอบอาชีพ การศึกษาของระบบ และชุมชนบ้านปากกลัด 2) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนโดยรวม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบท การประกอบอาชีพ การศึกษาของระบบในชุมชนบ้านปากกลัด

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการศึกษา แนวทาง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักธรรม ภาวนา 4 และทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (In-depth interview) ตามกรอบแนวคิดข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร นำมาเป็นแนวคำถามที่ปรึกษา จากนั้นดำเนินการตรวจเครื่องมือวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ตรวจเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาหรือผ่านค่า IOC

ขั้นตอนที่ 4 ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลพร้อมทั้งลงพื้นที่ ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวบรวมเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักธรรมในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา ทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา ศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา และรูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากกลัด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักธรรมภาวนา 4 และการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนของระบบการศึกษา 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) ได้จำแนกข้อมูลจากจำนวนคนที่ตอบคำถามสัมภาษณ์ แต่ละข้อของแต่ละกลุ่ม แล้วใช้การจัดกลุ่มประเด็นข้อมูลในแต่ละด้านออกมา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3) ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมด สรุปผลการวิจัยด้วยการเรียบเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถแสดงสะท้อนให้เห็นหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด และ 4) นำเสนอรูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. หลักธรรมกับทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากลัด นำเสนอ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการนำหลักภavana 4 ใช้เป็นแนวทางกับทักษะชีวิต ได้แก่ 1) พัฒนากาย (กายภาวนา, การเจริญกาย) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ หรือทางกายภาพ รวมทั้งเทคโนโลยี เป็นการพัฒนาทักษะ การฝึกฝนการใช้ร่างกาย การใช้มือ ใช้อวัยวะ ให้มีความคล่องแคล่วชำนาญในการที่จะประกอบกรต่าง ๆ ซึ่งมุ่งหมายไปในทางอาชีพ 2) พัฒนาศีล (ศีลภาวนา, การเจริญศีล) คือ พัฒนาความประพฤติ พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการจัดระเบียบชีวิตของตนเองและการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการจัดระบบสังคมโดยการนำศีลกับวินัยมาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ วินัยทำให้เกิดศีล ถ้ารักษาวินัยก็เป็นผู้มีศีล 3) พัฒนาจิต (จิตตภาวนา, การเจริญจิต) คือ ฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองกามด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตา กรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส ทำให้เกิดการมองโลกในแง่ดีและมีปัญญา เป็นการพัฒนาสมรรถภาพจิตหรือสมรรถภาพของจิตใจ ให้จิตใจมีความเข้มแข็ง โดยจิตต้องมีสมรรถภาพ คือ จิตต้องมีสมาธิจึงจะทำงานได้ผลดี และ 4) พัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา, การเจริญปัญญา) คือ ฝึกอบรมพัฒนาปัญญาให้เจริญองกาม จนเกิดความรู้แจ้งชัดตามความเป็นจริง โดยรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น เป็น คือ การรู้เท่าทัน เป็นการพัฒนาปัญญาในการนำเอาความรู้ข่าวสารข้อมูลไปประยุกต์ใช้และการนำมาใช้ในการแก้ปัญหา โดยใช้ในการสืบค้นเหตุปัจจัย และแยกแยะ วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นตัวเอื้ออำนวยในการที่จะแก้ปัญหา และทำกิจการให้สำเร็จผลได้

1.2 ด้านทักษะชีวิต ได้แก่ 1) ทักษะการคิด การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การแยกแยะ การกล้าตัดสินใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้จากชีวิตจริงมาเป็นแนวทางและการสอนให้รู้จักกับสภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน 2) ทักษะอารมณ์ การพัฒนาทักษะการรับมือ การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และการจัดการความเครียด เนื่องจากทักษะอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการดำเนินชีวิตประจำวันและเผชิญหน้าหรือจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม โดยต้องสามารถควบคุมอารมณ์ ความโกรธ ความกังวล การจัดการความเครียดได้ และ 3) ทักษะสังคม การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งตนเอง ภาคภูมิใจ ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างจากความคิดจากกระแสหลักสังคม ได้ปรับเปลี่ยนเจตคติที่มี และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 ด้านศักยภาพการประกอบอาชีพ มี 4 ฐาน ได้แก่ ฐานที่ 1 หุ่นจำลองมโนราห์ เรียนรู้ผ่านวิธีการแต่งตัวมโนราห์ ใช้การย่อส่วนให้มีขนาดเท่ากับตุ๊กตามาตกแต่งด้วยเครื่องลูกปัด เน้นการใช้จินตนาการในการสร้างผลงานให้ออกมาเป็นชิ้นงานที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร ฐานที่ 2 ชุดลูกปัดมโนราห์ สร้างทักษะ

การร้อยลูกปัดและฝึกฝนออกแบบใช้สีสันทึบสวยงามเป็นการนำลูกปัดมโนราห์มาร้อยเป็นลวดลายต่าง ๆ ให้เกิดเป็นชุดสำหรับใส่การแสดง สายคอ และพวงกุญแจ เป็นต้น ฐานที่ 3 ทุ่งหอมสมุนไพร การนำภูมิปัญญาและวัตถุดิบของชุมชนมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ด้วยสมุนไพรพื้นบ้านที่หาง่าย เช่น ใบเตย ใบมะกรูด ตะไคร้หอม เป็นต้น นำมาหั่นชิ้นเล็กแล้วตากแดด จากนั้นนำมาผสมกับการบูรให้เกิดกลิ่นหอมมากขึ้น จากนั้นนำมาใส่ถุงผ้า แล้วตกแต่งด้วยเม็ดลูกปัดมโนราห์ ฐานที่ 4 การแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ เรียนรู้ขั้นตอน วิธีการ วัตถุดิบ เด็ก ๆ จะได้จับอุปกรณ์จริง ลงมือทำปฏิบัติจริง โดยการนำเมล็ดมะม่วงหิมพานต์มาทำความสะอาด แล้วนำไปคั่วด้วยไฟอ่อน ใส่เกลือชนิด ๆ ใส่ถุง แพ็คเป็นแพ่งวางขายร้านขายของชำในชุมชนและนอกชุมชน ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและการแบ่งปันขนมกันชิม ซึ่งประธานศูนย์เรียนรู้สืบสานมโนราห์ปักษ์ใต้ ให้สัมภาษณ์ว่า “การให้ความรู้ข้อมูลเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีและความเข้าใจในประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาและการพัฒนาทักษะชีวิต จึงมีความสำคัญ และควรส่งเสริมเพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักกับสุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ของตนเองและสามารถจัดการมันได้” (President of the Southern Manohra Heritage Learning Center, 2022) รองประธานศูนย์เรียนรู้สืบสานมโนราห์ปักษ์ใต้ ให้การสัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า “การเรียนรู้ของเด็ก ๆ ทำให้รู้สึกว่าได้มีโอกาสได้เห็นพลังของคนที่พร้อมช่วยเหลือ เป็นความรู้สึกรอบอุ่น แล้วยังได้เห็นมุมมองใหม่ ๆ โดยเด็ก ๆ หลายคนมีความฝันที่จะสร้างธุรกิจของตัวเอง แต่มองไม่เห็นว่าจะหาทางไป แต่จากการเรียนรู้กิจกรรมเหล่านี้เหมือนกับไฟในตัวได้ถูกปลุกขึ้น ทั้งด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และกำลังใจ จนอยากลงมือทำงานจริง ๆ” (Director of the Southern Manohra Preservation Learning Center, 2022) ในส่วนของผู้นำชุมชน ให้สัมภาษณ์ว่า “การสอนทักษะชีวิตเป็นการสอนให้เด็กและเยาวชนรู้จักคิดวิเคราะห์ที่มาของปัญหา การประเมินความเสียหายในผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการรู้จักตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมอย่างมีวิจารณญาณ” (Community Leader, 2022) และหน่วยงานภาครัฐให้สัมภาษณ์ว่า “การพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมจะช่วยให้มีการพัฒนาหลักสูตรอาชีพที่มีความทันสมัย เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และเหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ได้ต่อไป” (Government agencies, 2022)

สามารถอภิปรายได้ว่า ด้านหลักธรรม คือ หลักภavana 4 ใช้เป็นแนวทางกับทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกกระบวนการศึกษาในชุมชนบ้านปากกลัด ประกอบด้วย 1) พัฒนากาย (กายภavana, การเจริญกาย) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ หรือทางกายภาพ รวมทั้งเทคโนโลยี 2) พัฒนาศีล (ศีลภavana, การเจริญศีล) คือ พัฒนากายประพฤติพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม 3) พัฒนาจิต (จิตตภavana, การเจริญจิต) คือ ฝึกกอบรมพัฒนาจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองงามด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส ทำให้เกิดการมองโลกในแง่ดี มีปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริง และ 4) พัฒนาปัญญา (ปัญญาภavana, การเจริญปัญญา) คือ ฝึกกอบรมพัฒนาปัญญาให้เจริญองงาม ทำให้เกิดความรู้แจ้งชัดตามเป็นจริง โดยรู้เข้าใจและรู้เท่าทัน ในด้านทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกกระบวนการศึกษาในชุมชนบ้านปากกลัด ประกอบด้วย ทักษะการคิด โดยมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การแยกแยะ การกล้าตัดสินใจ ทั้งนี้ต้องรู้จักกับสุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบันกับผู้อื่นได้ ทักษะอารมณ์ โดยสามารถพัฒนาทักษะการรับมือ การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และการจัดการความเครียด ที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลได้อย่างเหมาะสม และทักษะสังคม โดยการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการมองในมุมมองที่แตกต่าง ปรับเปลี่ยนเจตคติได้ และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข สอดรับกับงานวิจัยของ Nokkaew (2019) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามการประเมินของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากประกอบด้วย ด้านทักษะสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบ

และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความคิดริเริ่มและการชี้แนะตนเองในส่วนของการประเมินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อมและผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่รู้สึกเครียดหรือแปลกแยก และสามารถยกระดับความฉลาดด้านสังคมและความฉลาดด้านอารมณ์ได้เป็นอย่างดี โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี รู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดและมีการแสดงพฤติกรรมอย่างมีอาชีพมีการทำงานได้เป็นทีม รวมถึงเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งในส่วนทางด้านศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากถัด พบว่า เป็นการนำฐานข้อมูลชุมชนที่ได้จากการเรียนรู้มาส่งเสริมพัฒนาต่อยอดผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ได้แก่ ฐานที่ 1 หุ่นจำลองมโนราห์ ฐานที่ 2 ชุดลูกปัดมโนราห์ ฐานที่ 3 ถังหอมสมุนไพร และ ฐานที่ 4 การแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ ทั้งนี้ เป็นการนำภูมิปัญญาและวัตถุดิบของชุมชนมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และสร้างอาชีพมีรายได้ในการดำรงชีวิตต่อไป สอดรับกับงานวิจัยของ Phramaha Jakkaphan Jakawaro (2020) ได้กล่าวถึง การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่สูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่สูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ 1) ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้แนวทางการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่สูง ในด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา แนวทางการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่สูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ แนวทางการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่สูงในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ 4) ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่สูง ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ควรมีแผนการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวนักเรียนและพื้นที่อาศัยของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. รูปแบบหลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากถัด ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นำเสนอ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การใช้เครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคม การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล ความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ต และการรู้เท่าทันสื่อ ตลอดจนการเรียนรู้หลักการทำธุรกิจออนไลน์เบื้องต้น รวมถึงศิลปะในการดำเนินธุรกิจ เช่น หลักการตลาด แอปพลิเคชัน หลักการถ่ายภาพ รวมถึงการใช้ภาษาเพื่อดึงดูดลูกค้า 2) ด้านภาษา การใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจำเป็นต้องเริ่มต้นจากเจตคติที่ดีต่อการเรียน เป็นการกระตุ้นผู้เรียนและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน และพัฒนาด้านการใช้ภาษาอังกฤษจึงจำเป็นต้องได้รับโอกาสฝึกฝนจากสถานการณ์จริง 3) ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของคนในชุมชนมาส่งเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงด้วยการนำพื้นที่ว่างบริเวณบ้านมาปลูกสวนครัว เมื่อมีผลผลิตก็สามารถนำมารับประทานและจำหน่ายได้และการรักษาเมล็ดพันธุ์ การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ที่ต่าง ๆ 4) ด้านสังคมและชุมชน การนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาของคนในชุมชนมาจัดเรียนรู้ใช้รูปแบบการลงพื้นที่เรียนรู้ศึกษาเรื่องราวประวัติความเป็นมา ผ่านการสอบถาม สัมภาษณ์และนำมาวิเคราะห์สรุปเรียบเรียง และ 5) ด้านการประสานความร่วมมือของพลังเครือข่าย การสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายโดยใช้ศูนย์เรียนรู้เป็นฐาน ซึ่งการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของสังคมยุคใหม่ที่สุดคล้องกับสถานการณ์ทุกมิติ เช่น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น การสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์โดยใช้ศูนย์เรียนรู้เป็นฐานทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของสังคมยุคใหม่ที่สุดคล้องกับสถานการณ์ทุกมิติ เช่น

ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังผลการวิจัยของ Boonthongkaew (2020) ได้กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน พบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารงานหลัก 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป 2) กระบวนการ การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ใช้วงจรการบริหารคุณภาพ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง 3) ด้านผลผลิต นักเรียนมีทักษะอาชีพ ประกอบด้วย ทักษะในการทำงานและมีรายได้ระหว่างเรียน และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การสร้างเครือข่าย การประสานงาน และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากรูปแบบและการพัฒนารูปแบบที่มีโครงสร้างและเนื้อหาที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ

องค์ความรู้ใหม่

สามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชนบ้านปากลัด ดัง Figure 1

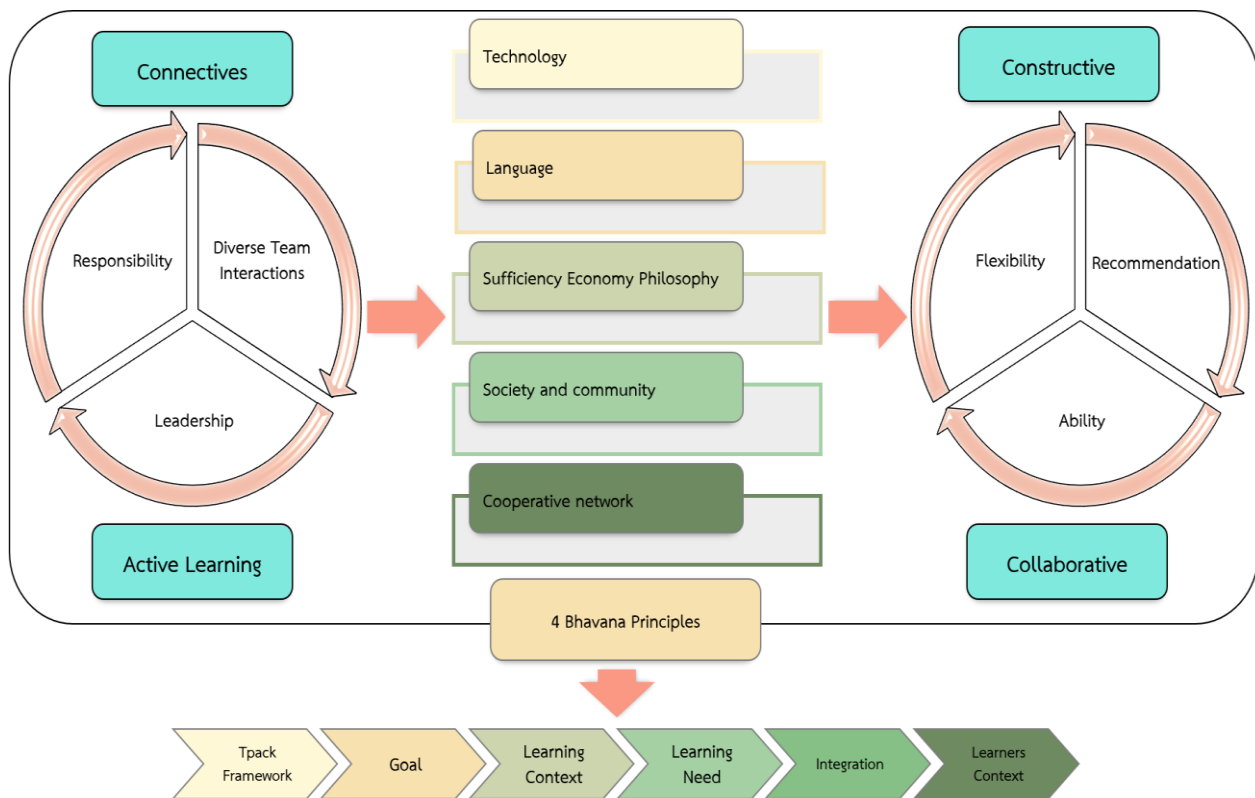

Figure 1 Moral Principles model for developing occupational life skills of children and youth in Non-Formal Educational system in Banpaklad community.

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) หลักธรรมกับทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากลัด ได้ใช้หลักท้าวนา 4 เป็นแนวทางกับทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากลัด ประกอบด้วย พัฒนากาย (กายท้าวนา, การเจริญกาย) พัฒนาศีล (ศีลท้าวนา, การเจริญศีล) พัฒนาจิต (จิตตท้าวนา, การเจริญจิต) และพัฒนาปัญญา (ปัญญท้าวนา, การเจริญปัญญา) ในทักษะชีวิตและศักยภาพการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากลัด

ด้านทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนบ้านปากลัด ประกอบด้วย ทักษะการคิด การส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ แยกแยะ การกล้าตัดสินใจ ทักษะอารมณ์ การส่งเสริมให้มีการรับมือ การจัดการกับอารมณ์ตนเอง และการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลอื่น และทักษะสังคม การส่งเสริมให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ปรับเปลี่ยนเจตคติได้ และสามารถอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ในด้านศักยภาพการประกอบอาชีพ ได้แก่ ฐานที่ 1 หุ่นจำลองมโนราห์ ฐานที่ 2 ชุดลูกปัดมโนราห์ ฐานที่ 3 ถังหอมสมุนไพร และฐานที่ 4 การแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ และ 2) รูปแบบ หลักธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาชุมชน ได้แก่ 2.1) ด้านเทคโนโลยี 2.2) ด้านภาษา 2.3) ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2.4) ด้านสังคมและชุมชน และ 2.5) ด้านการประสานความร่วมมือของพลังเครือข่าย ดังนั้น ควรมีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการให้สอดคล้องกับ วิถีชีวิต และการฝึกอบรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 และควรมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสร้างความรับผิดชอบร่วมของภาคสังคมทุกระดับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา และควรมี การพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมอาชีพให้ตอบสนองความต้องการของเด็ก/เยาวชน และชุมชนโดยเปิดโอกาส ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพื้นที่เรียนรู้ทักษะชีวิตศูนย์มโนราห์ปักษ์ใต้บ้านปากลัด ตำบล หุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ขอขอบพระคุณผู้รับผิดชอบโครงการคุณรัตนา ชูแสง คุณอรอุมา ชูแสง และคุณชานนท์ ปรีชาชาญ ประธานศูนย์ ในความอนุเคราะห์ข้อมูลต่อการศึกษาให้สำเร็จลุล่วง ตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

References

- Boonthongkaew, S. (2020). The Development of School Administrative Model for Vocational Skill Development for Students in Schools Under Surat Thani Primary Educational Service Area Office, Region 2. [Master's dissertation, Suratthani Rajabhat University]. Education Administration: Theses. <http://ir.sru.ac.th/handle/123456789/823>.
- Bunruang. P. (2012). Lifelong education management. Lifelong Education Journal. 5(1), 3-7.
- Chittachot, Y. (2001). Life Skills: Skills for Developing Student Potential. APHEIT JOURNAL. 8(1), 1-9.
- Community Leader. (2022). Moral Principles model and developing of life skills in occupational of children and youth Non-Formal Educational system in Banpaklad community, Thung Luang Sub-district, Wiang Sa District, Surat Thani Province. (Rueangsri, W., Interviewer).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). Harper Collins.
- Director of the Southern Manohra Preservation Learning Center. (2022). Moral Principles model and developing of life skills in occupational of children and youth Non-Formal Educational system in Banpaklad community, Thung Luang Sub-district, Wiang Sa District, Surat Thani Province. (Rueangsri, W., Interviewer).

- Government agencies. (2022). Moral Principles model and developing of life skills in occupational of children and youth Non-Formal Educational system in Banpaklad community, Thung Luang Sub-district, Wiang Sa District, Surat Thani Province. (Rueangsri, W., Interviewer).
- King Prajadhipok's Institute. (2019). Overcoming the challenges of Thai society. King Prajadhipok's Institute.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tipitakas. Bangkok: MCU Press.
- Marger, M. N. (2005). Social inequality : Paterns & proceses. McGraw-Hill.
- Nokkaew, P. (2019). Life and career skills in the 21st century of secondary 3 (grade 9) students in Samut Prakan province. [Master's thesis, Rajamangala University of Technology Thanyaburi]. Thesis-TECHED. <http://www.repository.rmutt.ac.th/xmlui/handle/123456789/3711>.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2012). Handbook of basic education institute committees. Office of the Basic Education Commission.
- Phramaha Jakkaphan Jakawaro. (2020). Guidelines for the development of youth potential and educational opportunities on the highlands in Tak Province. Panya Panithan Journal. 5(1), 119-131.
- Prasitrathasin, S. (2003). Research methods in social science. Fueng Fah Printing Company.
- President of the Southern Manohra Heritage Learning Center. (2022). Moral Principles model and developing of life skills in occupational of children and youth Non-Formal Educational system in Banpaklad community, Thung Luang Sub-district, Wiang Sa District, Surat Thani Province. (Rueangsri, W., Interviewer).
- Sasin Graduate Institute of Business Administration of Chulalongkorn University. (2013). Research project on setting guidelines for Thai education development and preparation for the 21st century. Office of the Education Council Secretariat.
- Srisaart, B. (2013). Statistical Methods for Research Volume 2. Suweeriya Printing.
- Wasi, P. (1999). Vision of the learning process in the basic education core curriculum. Academic journals. 2(1), 8-11.